

”Jag tycker, det är alldeles ljust omkring mig” – om Ludvig Nordströms sista bok

Stockholmsutställningen 1930 var, som en av romanfigurerna i Eyvind Johnsons Krilon-serie uttrycker det, ”den tydliga, klara början till en ny och finare värld.” En paviljong på utställningen hette Svea Rike och var full av framtidstro. I den visades bland annat ett stort porträttgalleri av kända och okända svenskar, som exempel på olika folktyper från Skåne till Lappland vars ursprungsbefolkning fortfarande kallades lappar. Till paviljongen hörde ett häfte i liggande format, med samma titel och författat av Ludvig Nordström som säkert var rätt man för uppgiften (han var mångsidig, samma år åstadkom han en bolagshistorik om Ljunglöfs snusfabrik: *En gammal Stockholmsfirmas historia*).

Han hade skrivit novellsamlingar om *Fiskare* och *Borgare*, om *Herrar* och *Svenskar*. Under första världskriget var han engelskvänlig, och året efter dess slut gav han ut en bok där han spådde *Sverige - en lysande framtid*, med argumenten förstärkta i senare böcker om *Stor-Norrland* och *Sveriges guld kust*. Han ägnade ett ihållande intresse åt storsvenskar både på hemmaplan och ute i världen Hans dubbla reseskildring där han bland annat rör sig bland landsmän i försörjningsringen hade en fyndig titel som gick över från den första till den andra delen och som visade att han haft nytta av sina färder: *Jag reste ut som svensk... och blev helt enkelt människa...*”

Han delade den johnsonska romanfigurens ljusa syn på framtiden också när han åtta år senare gav sig ut på det radioreportage som kom att vålla stort rabalder både när det radierades och när det samma år kom i bokform, som *Lort-Sverige*. Hans tilltro till demokratins frammarsch rubbades inte trots att han fick inblickar i hur eländigt många ute i landet bodde och levde. Som framgår av det som blev hans sista bok förblev hans tilltro till svensk demokrati orubbad. *En dag av mitt liv* som kom 1942 har som underrubrik *Lite vardagsdemokrati*, har två händer som möts i ett handslag som vinjett, och är en i flera bemärkelser ljus bok. Vi får följa honom på en promenad genom Stockholm en vinterdag, om det nu var 1942 (han dog den 15 april det året, efter en tids sjukdom) eller möjligtvis året innan.

Politiskt sett hade han just då ingen anledning att se ljust på tillvaron. Det här var de mörkaste krigsåren. Leningrad var belägrat av tyskarna sedan september 1941 och skulle så förbli under niohundra dagar. USA drogs in i kriget genom japanernas anfall på Pearl Harbor den 7 december samma år. Men vändpunkten för de allierade fick Ludvig Nordström inte uppleva, den kom först med slagen vid El Alamein i juli och oktober-november 1942, och vid Stalingrad från slutet av augusti samma år, till början av februari 1943. Den tiden och den oron avspeglar sig i några betydande böcker av hans samtida kolleger. Vilhelm Mobergs motståndsrroman *Rid i natt* kom 1941 och nådde genast en mycket stor publik, samtidigt kom den första av Eyvind Johnsons tre böcker om *Krilon* – de båda följande kom i rask takt åren därpå och lästes ivrigt, inte minst i ockupationens Danmark och Norge.

Den orädda antinazisten Hjalmar Söderberg hade avlidit 1941 och samma år dog två betydande författare som var jämngamla med Nordström, Virginia Woolf och James Joyce. 1882 var ett gott födelseår för blivande författare – lika gamla var tre av hans kolleger inom gruppen av tiotalister, Sigfrid Siwertz, Elin Wägner och Gustav Hellström som alla blev äldre än han. Två böcker av Ludvig Nordström kom ut under hans dödsår, och nog postumt. *De tolv söndagarna* från 1910, en lättvariation av Strindbergs *Det nya riket* i sin vänligt satiriska belysning av det oscariska borgarskapet i den fiktiva småstaden Öbacka, gavs ut i ny upplaga det året med Bertil Bull Hedlunds suveräna tuschteckningar, en tilltalande bok i sobert linneband.

Och så *En dag av mitt liv* som kom på Kooperativa Förbundets bokförlag, en volym på bara 156 sidor i behändigt fickformat, formgiven av Anders Billow och tryckt på papper som ännu drygt sjuttio år senare är som nytt. På omslaget ses en etsning av Hans Norsbo, en utsikt mot Katarina kyrka på Söder med snöklädda plåttak och många skorstenar i förgrunden. Det är också bland arbetare och småbutiksinnehavare på Söder som norrlänningen Nordström känner sig hemma denna vinterdag då han mitt i mörkret paradoxalt känner sig kringvärd av ljus. Växlingen mellan ljus och mörker är ett ledmotiv både på ett yttre och ett inre plan. På sitt anspråkslösa vis är även denna skrift en

motståndstraktat, en lovsång till svensk demokrati och till det svenska folkhemmet – det var säkert ingen slump att den kom på just KFs förlag.

I tjugosju korta avsnitt följer vi honom under denna dag av hans liv då han närmade sig eller möjligen just hade fyllt sextio (han var född den 25 februari 1882). Han rör sig från Söder som han gillar och vars människor han sympatiserar med över Slussen till Östermalm som han ogillar och vars högfärdiga grinollar han inte har mycket till övers för. Däremellan gör han bland annat ett besök hos sin förläggare Bonniers på Sveavägen. Insprängda i denna vandring i maklig takt finns några brev han fått, först av två förföljelsemaniska stackare, sedan från ett par reaktionära antisemiter som ger Lort-Lubbe på huden både för hans exotiskt osvenska utseende och för hans avslöjande reportage fyra år tidigare, i obehagliga och förstås anonyma smädeskrivelser. Men här finns också ett brev från en i ”den fattiga mängden” som tycker att han ska besöka människoovärdiga kåkar i Katarina församling och se till att den nya tiden drar in även där.

Det är en diskursiv bok, inte alldeles olik Hjalmar Söderbergs tankebok *Hjärtats oro*, skriven utan stora åthävor och med lätt hand där det ena ger det andra i en till synes fri tankeflykt. Vissa sidor har åldrats mer än andra. Hans syn på manligt och kvinnligt är typisk för hans tid, där läser man skevt om man anlägger ett nutida perspektiv, och att hans andra hustru Gunborg (född Molin och död för två år sedan, hundraårig) kallas Gunsan är att släppa oss lite för nära in i intimsfären. Men han noterar med gillande att de yrkesarbetande kvinnorna blir allt fler, och när han i gryningen blickar ner på gatan där dagen börjar och stadens arbetare strömmar till (så som Strindberg hade gjort sextiotre år tidigare, i inledningen till *Röda rummet*) får hans skildring drag både av hans egen totalism, och av andras unanimism. Allt hör ihop: ”Den moderna staden, det moderna livet vore omöjligt utan hela denna armé av okända arbetare – men ingen tänker på dem. Och dock hänger allt tillsammans, hela det liv vi leva är *samarbete*. Vi hjälpas åt.”

Kooperation, solidaritet och handslag på många plan alltså, men att ingen tänker på arbetarna var en sanning med modifikation. Det föregående årtiondet hade vad gäller svensk litteratur tvärtom dominerats av införstådda arbetsskildringar från författare som visste vad de skrev om. De hade alla egen erfarenhet av kroppsarbete, Jan Fridegård och Moa Martinson, Eyvind Johnson och Harry Martinson, Rudolf Värnlund, Ivar Lo-Johansson och de andra. Både på och mellan raderna i *En dag av mitt liv* kan man läsa sig till att han tror att det klasslösa samhället finns runt knuten. Det var en realistisk utopi under dessa år då Per Albin Hanssons och andras vision om ett svenskt folkhem redan hade börjat förverkligas. Men varken freden eller det utbyggda folkhemmet unnades författaren uppleva.

”Ludvig Nordström avled d. 15 april 1942 efter en lång sjuklighet med hastigt slutligt förlopp. Jordfästningen ägde rum d. 20 i Heliga Korssets kapell. (---) Jag har ofta sagt att jag ytterst sällan eller aldrig gråter. Men här kom jag i en gråt som aldrig tycktes vilja sluta. Bland de många tillstädeskomna hördes sedan ett påstående, att bara en enda verkligen sörjde den döde: hans första hustru.”

Så står det på de sista sidorna av Marika Stiernstedts *Kring ett äktenskap* som kom 1953, året innan hon avled, och hon förtydligade med några försonande rader som kan påminna om Johan Olof Walllins vackra psalm där han använder sina egna initialer inledningsvis: ”Jordens oro wiker/ för den frid som varar”. Marika Stiernstedt slutord är eftersinnande, och vackra:

”Men jag sörjde honom inte. Jag vet inte ens varför jag grät. Kanske över livets obarmhärtighet, över människans oförmåga att söka annat än sitt eget. Vi är njugga och små, det är allt. Den orolige som låg stilla under den obligatoriska blomsterprakten hade slutligen kommit till ro. Främlingen bland dem han trott vara idel fiender hade äntligen nått fredsslut.”

Ivo Holmqvist, prof. emeritus i Skandinavisk Litteratur, Universitetet Gent, Ghent, Belgien

”Lilla Lubbe-priset” är en skrivtävling för elever på Härnösands gymnasium. Priset belönar de **tre** bästa skönlitterära bidragen, som noveller eller annan kortprosa. På så sätt anknyter priset till en av de genrer där härnösandsförfattaren Ludvig ”Lubbe” Nordström främst utvecklade sitt mästerskap, *novellen*.

Det som skiljer årets tävlingsomgång från förra årets helt fria skrivande är att texterna ska vara inspirerade av årets tema – *staden* – och de bidrag vi fått in visar att skribenterna låtit sig inspireras på många olika sätt, med en rad olika stadstexter som resultat. Här finns psykologisk realism, fantasy, utopier och dystopier, stad i fred, stad i krig, staden nu och staden då.

Vi har bara fått in fina och intressanta texter så det var ytterst svårt att välja. Till sist fastnade i ändå för följande tre bidrag:

”Där ljuset är” av Hanna Nilsson

För en novell som ger tanken på en stad ett överraskande och underfundigt filosofiskt djup, gestaltat i och genom en mycket medveten och stramt genomförd formidé.

”Och måsarna skriker fortfarande” av Anna Ljungström.

För en novell som på ett övertygande skönlitterärt sätt ger ett psykologiskt porträtt av en ungs mans känslor, hans längtan och rädsla, i en stad vars väggar kan sprayas och vars fönster kan krossas.

”Hemkomsten” av Michaela Eriksson

För en novell som visar säker stilkänsla och gestaltningförmåga i beskrivningen av en hemkomst – en hemkomst till en stad som äger barndomens självklarhet men också till en familj som utgör barndomens hela smärta.

För prisjuryn: *Eva Söderberg*

Texterna finns att läsa på vår hemsida.

Nya i styrelsen:

Sven Bodin

Ruth-Marie Sjödin

Björn Thunberg

Ludvig Nordström-sällskapet:

Ordf: Bertil Lundberg, 0611-163 50, 070-285 81 32

Sekr: Isabella Josefsson, 033-29 20 57, 070-213 33 17.

Skattmästare: Staffan Nyström, 0611-209 26, 073-094 62 52

Britt Mari Bergström, Sven Bodin, Anna-Carin Eliasson, Elisabet Ljungberg,

Ruth-Marie Sjödin, Eva Söderberg, Björn Thunberg

Medlemsavgifter:

Enskild medlem: 125 kr

Familjemedlem: 75 kr

Studerande: 25 kr

Plusgironummer: 419 98 61-8

Hemsida: www.ludvignordstromsallskapet.se

Facebook: sök på ”Lubbe Ludvig Nordström”

Red. LUDVIG: Isabella Josefsson

Du har säkert betalat
medlemsavgiften för
2013...